

אחרי ב

אין דער פרשה, דעריבער האט ניט קיין ארט צו איבערזחזרן דעם ענין נאך-אמאל. מוז מען זאגן, אז „אני ה' אלקי-כס" מיינט אן ענין חדש.

מען דארף אבער פארשטיין דעם פירוש פון רש"י:

פון די ווערטער „ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם" קען מען לכאורה נאר מדייק זיין (מכלל הן אתה שומע לאו' —) „הא אם תטמאו אני אלקי-כס". פון וואנעט נעמט רש"י די אלע פרטים וואס ער זאגט דערנאך: „ואתם נפסלים מאחרי ומה הנאה יש לי בכס ואתם מתחייבים כלי"?

אמת טאקע דער פירוש שטייט אין תורת כהנים — אבער, ווי גערעדט כמה פעמים, איז ניט ענינו פון רש"י בפירושו על התורה, צו מעתיק זיין דרשות חז"ל (— ובלשוננו). ובפרט אז רש"י זאגט דא ניט „אתא בתוכ" (וכיו"ב),

וואס דערפון איז מוכח אז רש"י נעמט אן דעם פירוש אלס פשוטו של מקרא. ד.ה. אז די ווערטער „ולא תטמאו בהם

א. ביים סוף פון דער סדרה איז די תורה מסיים פרשת עריות מיטן אָנזאג: „ושמרתם את משמרתי לבלתי עשות מחוקות התועבות גו' ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם".

שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם" און איז מפרש: „הא אם תטמאו אני אלקי-כס ואתם נפסלים מאחרי ומה הנאה יש לי בכס ואתם מתחייבים כלי", לכך נאמר אני ה' אלקיכם".

דער טעם פארוואס רש"י איז ניט מפרש די ווערטער „אני ה' אלקיכם" ווי ער איז מפרש בפ' וארא² „אני ה' נאמן ליפרע כו' אני ה' נאמן ליתן שכר", ובפרט אז ער זאגט דארט אז אזוי איז „אני ה'", „נדרש בכמה מקומות" — איז (ווי מפרשים³ זיינען מסביר): דער ענין „אני ה' — נאמן לשלם שכר" (און „ליפרע") איז שוין געשטאנען פריער⁴

(1) יח, ל.

(2) בתחלתה (ו, ב).

(3) גי'א כאן.

בשרי עה"ת כאן כתב, דהקשה לרש"י „שכל מקום שנאמר אני ה' . . אצל עונש (פירושו) אני נאמן ליפרע וכאן הוא אמור אצל עונש . . והעונש כבר אמור שאמר . . ונכתרו, לזה ארזיל שזה העונש האמור לעיל . . מתחייבים כלי" שהיא הכרת.

וצע' לפענדי, שהרי לכאורה החידוש ב„אני ה' — נאמן ליפרע" הוא (לא שחייבים עונש, כ"א) שהקב"ה „נאמן ליפרע" (וראה רש"י וארא ו, ג, שם, ו, 1). וא"כ גם אם „העונש כבר אמור" יש להוסיף „אני ה' (שהקב"ה נאמן ליפרע עונש זה). וראה ג"כ פרש"י פירשתנו (יח, ה): וחי בהם, לעוה"ב . . אני ה', נאמן לשלם שכר.

(4) יח, ו (שלם שכר). פי' ה' ברש"י שם, ב (וראה בארוכה לקמן סעיף ב) — ב' הענינים. פרש"י שם, ה (לפי' הא' בדי' ושמרתם. משא"כ לפי' ה' ב

לכאורה לא קאי על עריות (ראה רש"י שם, ד). ואכ"מ.

(5) ראה גם ס' זכרון ושפ"ח כאן.

(6) פרש"י יתרו כ, יב, ובכ"מ.

(7) ראה גם ח"י ופי' מהרי"ק (לבעהמ"ח שו"ת מהרי"ק) על פרש"י (ירושלים, תשל"א): יש לעיין מה זה שהאר"ך רש"י כו'. — אבל מבאר רק לשון רש"י (וקשר ג' הענינים), אבל אינו מבאר מהו ההכרח בפשט"ח לפרטי הלשונות שבפרש"י.

(8) עה"פ.

(9) ובפרט שיש שינויים בלשון רש"י לגבי לשון התוכ, ע"ש. ולהעיר ממש"כ בס' זכרון על לשון רש"י „מדרש רבותינו הוא בספרא אות באות" (1).

ב. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם הביאור אין פירוש רש"י בתחלת פרשת ערות¹³ — „וידבר גו' דבר אל בני" גו' אני ה' אלקיכם" — וואו רש"י¹⁴ איז מפרש (בפירושו ה') „רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות . . לפיכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלקיכם, דעו מי גזור עליכם, דיין להפרע ונאמן לשלם שכר".

איז לכאורה ניט מובן: „דעו מי גזור עליכם" און „דיין להפרע ונאמן לשלם שכר" זיינען לכאורה צוויי באזונדערע פירושים אין „אני ה' (אלקיכם)". וכדמוכח דערפון וואס בכמה ערטער¹⁵ וואו רש"י איז מפרש (אויף „אני ה'") „נאמן לשלם שכר" אדער „נאמן להפרע" (וכיו"ב) זאגט ער ניט די הקדמה „דעו מי גזור עליכם"; און אזוי לאידך, בכמה מקומות איז רש"י מפרש „אני ה'" — „גזרתי עליכם אי אתם רשאים להפטר"¹⁶, „דע מי גזור על הדבר ואל יקל בעיניך"¹⁷, און איז דערביי ניט מוסיף „נאמן לשלם שכר" (וכיו"ב).

פון וואנעט נעמט רש"י, אז „אני ה' אלקיכם" בנדוד מיינט ביידע ענינים¹⁸

אני ה' אלקיכם" ברענגען ארויס די אלע דריי פרטים: אתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם ואתם מתחייבים כלי'.

איז תמוה: פון וואנעט איז דער הכרח אין פשוטו של מקרא אויף די פרטים?

[מען קען ניט ענטפערן אז רש"י מוז (אדער עכ"פ — וויל) מפרט זיין פארן בן חמש למקרא דעם באדייט פון „אני אלקיכם" אין אלגעמיין — ווייל¹⁹ דעם תוכן פון „אני אלקיכם" געפינט מען שוין פריער אין פרש"י: אויפן פסוק (אין פ' לך²⁰) „ונתתי לך גו' ארץ כנען גו' והייתי להם לאלקים" איז רש"י מפרש „אבל הדר בחר"ל כמי שאין לו אלוהה" — און רש"י איז דערביי ניט מוסיף קיין ביאור ועל אכ"כ — ניט קיין פרטים].

אויך איז ניט מובן די הוספה וסיום פון רש"י „לכך נאמר אני ה' אלקיכם" — וואס איז דא רש"י מוסיף²²? ובלשון פון א תירוץ לקושיא „לכך נאמר"?

נאכמער: פון התחלת פרש"י — וואס ער שטעלט זיך אויף די ווערטער „ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם" — איז משמע, אז די שוועריקייט אין פסוק איז אויך אין די ווערטער „ולא תטמאו בהם", ובסיום איז רש"י מעתיק בלויז די ווערטער „אני ה' אלקיכם" און ניט „ולא תטמאו בהם"?

10) וגם: לזה די לומר „ואתם נפסלים מאחרי", שזהו הפירוש דאני אלקיכם, משאי, ומה הנאה וכי" שזהו נוסף כי (ראה קרבן אהרן לת"כ כאן. ס' זכרון כאן).

11) יו, תה. וראה גם פרש"י אמור כה, לת. 12) במשכיל לדוד כאן מפרש (וראה גם פירושו לפרש"י לעיל יח, ו): דהכא תרתי קאמר קרא אם לא תטמאו אני ה' במדה"ר נאמן לשלם שכרם ואם תטמאו הריני אלקיכם דיין ליפרע . . והיינו דהדר רש"י ומסיים לכך נאמר אני ה' אלקיכם" (וראה גם רבינו הלל וקרבן אהרן לת"כ כאן). וצ"ע, דאין כל רמז בפרש"י כאן להענין דנאמן לשלם שכר (ודיין ליפרע)!

13) יח, א"ב.

14) שם, ב. — ביאור פרש"י זה ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 83 ואילך.

15) ראה לדוגמא, פרש"י: ר"פ וארא. פרשתנו יח, ה. שם, ו. קדושים יט, י. שם, טז. שם, כה. שם, לו. אמור כב, לג. כג. כב. ס"פ בהר. שלח טו, מא. 16) אחרי יח, ד.

17) אמור כב, לו. וראה גם פרש"י קדושים יט, לא.

18) ובפרט שבת"כ עה"פ לא הובא בדברי רבי הסיום „דיין להפרע ונאמן לשלם שכר" [ורק לפני (פרשה ט, א) הובאה דרשה בפ"ע „אני דיין להיפרע ונאמן לשלם שכר"]. ולכאורה אין הכרח (ודוחק הוא) לומר שהיתה לפני רש"י גירסא אחרת בתורכ שלא ראינוה וכו' — כי אפ"ל שזהו הוספת (וביאור) רש"י — כרגיל בפרש"י — על דברי רבי.

כללי — קבלת עול מצות (גזירות²²).

און כדי צו מבאר זיין, ווי אויך לויטן צווייטן פירוש [אז „אני ה'א" איז אן אזהרה (ניט (נאָר) אויף קבלת גזירות (כלל, נאָר) בעיקר אויף ענין העריות] איז „אני ה'א" אן ענין כללי (וואָס דער-פאַר איז דאָס בפתיחת הפרשה), איז רש"י מפרש, אַז דער לשון „אני ה' אלקיכם" וואָס שטייט דאָ איז כולל כמה פרטים — יעדער וואָרט איז מרמז אויף אַ באַזונדערע אזהרה²³: „אני — דעו מי גוזר עליכם"; „ה' — נאמן לשלם שכר"; „אלקים — דיין להפרע";

וואָס די דריי ענינים זיינען כולל אַלע אופנים (כלליים²⁴) דורך וועלכע מען קען באַוויקן אַ מענשען באַהערשן די תאוות וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין דער פרשה (כאָטש זיי זיינען שטאַרק תאוות, כנ"ל).

ג. וועלנדיק אַפּהאַלטן אַ אידן פון אַ תאוה גדולה ביותר, דאַרף מען אים צום אַלעם ערשטן זאָגן — „דעו מי גוזר עליכם": ער דאַרף וויסן און געדענקען, אַז דאָס איז אַ גזירה פון דעם אוי-בערשטן, דעם בורא העולם ומנהיגו, און דעריבער איז אוממעגליך אַז דורך נאָכ-געבן די תאוה היפּן רצון הבורא, זאָל אים זיין גוט.

22 ראה לקו"ש שם ע' 86 ואילך.

23 ראה הנסמן בהערה 19.

24 להעיר שג' ענינים אלו הם ג' האופנים הכלליים שישנם בעבודת ה': דעו מי גוזר עליכם — קבלת עול מלכות שמים; נאמן לשלם שכר — ע"מ לקבל פרס (קו הימין); ודיין להפרע — יראת העונש (קו השמאל).

אבל מהסדר בפרשיי (דיין להפרע' לפני, נאמן לשלם שכר' (להעיר מהסדר סור מרע ועשה טוב) — אף שבכתוב בא, „הוי' לפני, אלקיכם" — מוכח, שכוונת רש"י היא לרמז על סדר האזהרה (לכל אדם פרטי). וראה לקמן סעיף ג.

— „דעו מי גוזר עליכם" און „דיין להפרע ונאמן לשלם שכר"¹⁹?

איז דער ביאור בזה: ביי פרשת עריות געפינט מען אַ דבר מיוחד, אַז איידער די תורה הייבט אָן צו מפרש זיין די פרטי האיסורים, שטייט אַ הקדמה כללית, און וועלכע באַשטייט פון כמה וכמה ענינים²⁰: „כמעשה ארץ מצרים גו' ארץ כנען גו' לא תעשו גו' את משפטי תעשו גו' ושמרתם את חוקתי גו'". און די פתיחה פון דער הקדמה כללית איז — „וידבר ה' גו' דבר אל בני ישראל גו' אני ה' אלקיכם".

דער טעם פאַרוואָס תורה גיט אַזאַ הקדמה כללית וארוכה ומרובה צו פרשת עריות איז מובן בפשטות: עריות זיינען דאָך אַ זאָך וואָס „נפשו של אדם מתאוה להם"²¹, ועד כדי כך, אַז אפילו נאָך די אַלע אזהרות איז (ווי רש"י ברענגט אַראָפּ, כנ"ל) „סופן לנתק בעריות". דעריבער פאָדערן זיך דברי זירז און מערערע אזהרות צו באַוואַ-רענען אַז מען זאָל זיין אַפּגעהיט אין דעם, ביישטיין דעם נסיון.

וויבאַלד אַז דער „אני ה' אלקיכם" שטייט אין דער פתיחה פון דער הקדמה כללית, איז דעריבער מסתבר, אַז דאָס איז אַן ענין (וזירז) כללי. און דאָס איז דער טעם וואָס דער ערשטער פירוש פון רש"י אויף „אני ה' אלקיכם" (— אין דער פתיחה) איז: „קבלתם עליכם מלכו-תי מעתה קבלו גזרותי", און ענין הכי

19 אבל מה שכותב ב' ענינים — דיין להפרע ונאמן לשלם שכר — מובן, כמ"ש במפרשי רש"י שם. וראה לקו"ש שם ע' 89 הערה 32.

20 ית, ג"ה.

21 פרשיי ראה יב, כה (ומובן הוא בפשטות, וכדמוכח גם מסגנון ל' רש"י שם). ולהעיר גם מפרשיי בהעלותך יא, י.

עשות מחוקות התועבות גו' ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם".

איז לולא דעם סיום "אני ה' אלקיכם" וואלט מען געלערנט, אז דאס וואס די תורה חזר'ט איבער אזהרות וכו' "ושמרתם את משמרת גו' ולא תטמאו בהם" איז [ע"ד ווי רש"י האט מפרש גע- ווען פריער²⁸ ביים איסור פון אכילת שרצים וכו', אז דאס איז] "לעבור עליהם בלאוין הרבה" — דער זעלבער לאו מערערע מאל.

וויבאלד אבער אז דערביי ווערט איבערגעחזרט אויך "אני ה' אלקיכם" — וואס אין דעם איז נישט שייכות זאגען "הרבה" — איז דאס מכריח צו זאגן, אז דער גאנצער המשך הסיום איז (נישט "לעבור כו' הרבה", נאר) א חתימה מעין הפתיחה²⁹: כשם ווי די פרשת עריות הויבט זיך אן מיט אן הקדמה וזירו כללי — "אני ה'א, כמעשה ארץ מצרים גו' את משפטי תעשו גו' ושמרתם את חוקותי גו'", עד"ז איז דער סיום הפרשה מיט אן ענלעכן זירו כללי: "ושמרתם גו' אני ה'א".

אין וואס באשטייט אבער דער אויפטו און יתרון פון דעם זירו בסיום הפרשה לגבי דעם זירו שבתחילתה? אויף דעם זאגט רש"י: "ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם — הא אם תטמאו אני אלקיכם": דער חידוש דא באשטייט אין דער שלילה — "אם תטמאו אני אלקיכם",

דער חידוש ביים סיום, לגבי דעם פריערדיקן זירו (און דערפאר קומט עס

קען זיך אבער איינער פראוון איינ- רעדן: אים ארט נישט וואס "אחריתה מרה כלענה"²⁵, אבי ער וועט דערווייל הנאה האבן פון דער תאוה. דערויף קומט די צווייטע ווארענונג — "דיין להפרע": פארן עובר זיין אויפן רצון ה' באקומט מען דערנאך נישט סתם אן עונש, נאר אין אן אופן פון פרעזן (דיין להפרע): דער אויבערשטער גיט אן עונש וועלכער איז א פרעזן, ער "קערט אום", ס'איז בטל די גאנצע הנאה וואס ער האט געהאט פון דער עבירה — אזוי, אז עס בלייבט בא אים גארנישט, נאר צער וכו'.

לפ"ז ווערט א שאלה — למה עשה ה' ככה? פארוואס האט אים דער אוי- בערשטער באשאפן מיט אזא שטאר- קער תאוה, וועלכע ער קען נישט ביי- שטיין? זאגט מען אים (א דריטן ענין) — "ונאמן לשלם שכר": דער אוי- בערשטער וויל געבן א אידן שכר, און דערפאר שטעלט מען אים פאר א נסיון, כדי ער זאל ביישטיין דעם נסיון און דערפאר באקומען שכר; און וואס שווע- רער ס'איז די עבודה צו ביישטיין דעם נסיון — אלץ מער שכר וועט ער בא- קומען.

ד. בשעת מען קומט צו דעם סיום הסדרה, זעט מען אז די תורה חזר'ט איבער כמה אזהרות אויף עריות — אל תטמאו בכל אלה גו' ושמרתם אתם את חוקותי גו'²⁶; און אויך — אז דורך עובר זיין אויף עריות קומען פאר- שידענע עונשים — "ולא תקיא הארץ אתכם גו' ונכתרו הנפשות גו'"²⁷, און ערשט דערנאך קומט דער לעצטער פסוק: "ושמרתם את משמרת בלתי

(28) שמיני יא, מד.

(29) להעיר גם מתו"כ (יח, א — פי"ג, ג) חמורות העריות שהוא פותח בהם ביו"ד ה"א וחותרם בהם ביו"ד ה"א (אלא ששם הכוונה ב"פוחת בהם" היא להפסוק (יח, ו) "איש איש גו' אני ה'").

(25) לשון הכתוב — משלי ה, ד.

(26) יח, כד"כ.

(27) שם כח"ט.

לבסוף, בסיום הפרשה): דער „אני ה' אלקיכם" שבתחילת הפרשה איז ענינים פון „חיוב" — דער אויבערשטער איז גוור אויף אידן גזירות, און אין ביידע קווים: „דיין להפרע ונאמן לשלם שכר".

ווען עס איז דא איינער, וואס די אלע דריי פרטים הנ"ל פועל'ן גיט אויף אים — ער ווייס טאקע ווער איז גוור און אז ער וועט „צאלן" דערפאר („דיין להפרע") און ער וועט פארלירן דעם שכר, אבער די תאוה איז ביי אים אזוי שטארק, אז ער קען נישט ביישטיין דעם נסיון —

איז תורה מוסיף, בסיום הפרשה, נאך אן אופן ווי צו פועל'ן (אויך) אויף אים — דורך מודיע זיין אז „אם תטמאו איני אלקיכם": דאס רירט אן דעם פארבונד פון א אידן מיטן אויבערשטן. און ווי מען זעט במחש, אז ווען א איד הערט אזעלכע רייד („איני אלקיכם") ווערט ער אויפגערודערט וכו' און ער קען עס נישט פארטראגן (ווי דער באוואוסטער ווארט³⁰: א איד נישט ער וויל און נישט ער קען זיין אפגעריסן פון ג-טלעכקייט).

ו. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י איז מפרט און גיט צו די דריי פרטים — „ואתם נפסלים מאחרי ומה הנאה יש לי בכם ואתם מתחייבים כלי":

וויבאלד דער תוכן (אזהרה וזירוז) פון „אני ה' אלקיכם" שבסיום הסדרה איז בדוגמא צום ענין פון „אני ה' אלקיכם" שבתחילת פרשת עריות — און דער חילוק איז נאך וואס פריער איז עס אין „חיוב" און צום סוף — אין „שליה" — איז מובן, אז כשם ווי „אני ה' אלקיכם"

שבתחילת הפ' איז כולל דריי פרטים — יעדער ווארט א באזונדער פרט (כנ"ל בארוכה), איז עד"ז אויך ביי „אני ה' אלקיכם" שבסיום הסדרה, אז זיי זיינען כולל די זעלבע דריי פרטים, נאך אין דעם אופן פון „שליה":

דער „אני" בתחילת הפרשה מיינט — „דעו מי גוור עליכם", וואס דאס ווייזט, כנ"ל, ווי דער אויבערשטער „פאר-נעמט" זיך מיט אידן אלס זיין פאלק וועלכן ער זאגט אן גזירות — במקביל לזה קומט בסוף הפרשה דער צד השלילי פון זעלבן ענין: „אתם נפסלים מאחרי" (ויל אויך מלשון „פסל לך"³¹ — אויסהאקן און אפטיילן):

במקביל צו דעם ענין פון „ה' — נאמן לשלם שכר" בתחילת הפרשה (וואס דער תשלום שכר ווייזט, אז בא דעם אויבערשטן איז נחת רוח לפני³² — ער האט הנאה פון עבודת בני ישראל) — קומט דער ענין פון „ומה הנאה יש לי בכם" (שלילת ההנאה):

און במקביל צום ענין „אלקיכם — דיין להפרע" (בתחלת הפ'), וואס ווי-באלד דער אויבערשטער פארנעמט זיך מיט א אידן אים צו מעניש זיין, ווייזט עס אויף דער שייכות קרובה וחביבות ביניהם³³ (ובפרט ע"פ הידוע³⁴ אז די עונשים שבתורה זיינען לטובת האדם) — ווערט ביים סיום געווארנט „אתם

(31) תשא לד, א. וראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרשי כאן.

(32) פרשי ויקרא א, ט. ועוד.

(33) ובלשון הכתוב: רק אתכם ידעתי גו' על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם (עמוס ג, ב). — נת' באוה"ת (להצ"צ) איכה (ניד ח"ב) ע' איסב. איסו.

(34) ראה בארוכה לעיל ע' 71 ואלך, וש"נ (וכ"ה ע"ד הפשט, כנסמן בהערה 31 שם).

(30) היום יום כה תמו. ד"ה באתי לגני ה' שית פ"ג ד. ובכ"מ.

און „אליקים“ — כחכם וחיותכם⁴² — ביז — כח הפועל בנפעל, די מדרגה פון אלקות וואס איז זיך מתלבש אין נברא.

און נאך דעם זאגט רש"י „הא אם תטמאו איני אליקים“, און דאס דריקט זיך אויס אין אלע דריי ענינים:

דער ערשטער ענין (בהמשך צו „איני אליקים“⁴³) איז, וואס „אתם נפסלים מאחרי“: „אחרי“ — בחי' אחוריים — איז שם אלקים, און אידן ווערן „נפסל“ (אפגעשניטן) פון דעם כח הפועל בנפעל, שם אלקים.

דערנאך — „ומה הנאה יש לי בכס“: די עבודה פון אידן איז גורם תענוג למעלה — „נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים“, וואס דאס איז דער תענוג העצמות („אני“) פון עבודת תומ"צ: איז „אם תטמאו — מה הנאה יש לי בכס“.

און דערנאך „ואתם מתחייבים כלי“: ניט נאר אז עס איז דא די שלילה פון כח הפועל בנפעל, נאר עס ווערט די שלילה מצד הוי' — כללות ענין ההתהוות — ובמילא: „אתם מתחייבים כלי“.

נאך דעם איז רש"י אבער מסיים: „לכך נאמר אני ה' אליקים“:

דער מכוון פון די אזהרות איז (ניט אז עס זאל ח"ו זיין אזא מצב, נאר) אז עס זאל זיין דער חיוב — „אני ה'“

מתחייבים כלי“: מען פארלירט די שייכות מיטן איבערשטן, וואס הוא חייך³⁵, ובמילא אן ענין פון כלי“ ר"ל³⁶.

וע"פ הנ"ל איז אויך מובן וואס רש"י איז מסיים „לכך נאמר אני ה' אליקים“ — דערמיט וויל רש"י קלאר מאכן, אז דאס וואס ער זאגט די דריי פרטים, איז ווייל זיי זיינען פארבונדן (כנ"ל, בדרך שלילה) מיט די דריי לשונות אין פסוק: אני ה' אליקים.

ז. ע"ד החסידות יש לבאר די שייכות פון די דריי פרטים הנ"ל צו די דריי לשונות „אני ה' אליקים“ (באופן אחר מהנ"ל):

„אני“ — עצמותו ומהותו ית'³⁷ — איז העכער פון התהוות העולמות. כמאמר הידוע³⁸: „לא זה הוא עיקר האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו“. אעפ"כ ווערט אויך „אני“ נמשך אין וועלט, וואס דאס איז דורך דער עבודה פון תורה ומצוות

[וכמאמר³⁹ נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, אז דורך תומ"צ מאכן אידן די וועלט פאר א דירה לעצמותו ומהותו ית' (פונקט ווי אין דירת האדם, דעצמות האדם דר בה" דירה⁴⁰)].

„הוי“ איז מלשון מהווה⁴¹:

(35) ראה תניא פמ"ד. תניא ח"ב בהקדמה. ועוד.

(36) ראה גם ח"י ופי' מהרי"ק לפרש"י כאן.

(37) ראה ס' הלקוטים (ממארי כ"ר הדצ"צ) ע' הוי' (ע' קפב ואילך), ושי"ג. סד"ה יו"ט של ר"ה תרס"ו. ועוד.

(38) תרי"א מג"א צט, ב. לקו"ת שה"ש ח, א.

(39) תניא רפ"ו, ע"פ תנחומא נשא טז. ועוד.

(40) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ.

(41) שער היחוד והאמונה רפ"ד. — נסמן בסה"מ

הש"ת ע' 40.

(42) ראה שו"ע או"ח ס' ה.

(43) ולכן תחיל רש"י מענין זה (וראה לעיל הערה 10), ואח"כ מפרש על הסדר — „אני ה'“, „ומה הנאה כו“ — אני, „ואתם מתחייבים כו“ — הוי' (כבננים).

(44) ועפ"י יתורץ לשון פרש"י „ומה הנאה יש לי בכס“, דאינו מובן — הדול"ל „אין לי הנאה בכס“ — ע"ד „איני אליקים“ — וע"פ הנ"ל מובן

אלקיכם": עס זאל זיין די „הנאה . . בכמ", ובמילא ווערט „אני — ה' אלקיכם": עצמותו ומהותו ית' ווערט נמשך אין אידן אין א פנימיות, ביז א דער „אני" ווערט „הוי" אלקיכם" — כחכם וחיותכם — פון יעדער אידן.

(משיחת ש"פ אחרי תשכ"ה)

אלקיכם". און דערפאר, אע"פ אז דער חידוש אין דער אזהרה דא (לגבי התחלת הפרשה) איז די שלילה — „הא אם תטמאו איני אלקיכם", שטייט אבער אין פסוק „אני ה' אלקיכם", ווייל די מטרה איז, אז עס זאל זיין „אני ה' —

ואדרבא — מוכרח („וסוגיא שלימה", ובפרט — ביינה של תורה), ובלי התניא (פכ"ז) והכתוב (משלי טז, ד): כל פעל הוי' למענהו וגם רשע ליום רעה כו' יעשה הרע שלו יום כו' — ע"י שיתבונן שהוי' שואל אותם כביכול „מה הנאה יש לי בכס" — כי פשוט

שישנה הנאה אלא שצריך חיפוש מה היא, ובקשתם משם" (ראה לקוית ראה לב, ב ואילך — תשובה) „שישוב מרשעו" ויהי „אני היא" פעם שני, אנכי אנכי — ב' פעמים.

(* וי"ל שזהו נכלל בהבת קול (חגיגה טו, א) שובו בניס כו' — הרהורי תשובה מלמעלה — ראה לקוית „נבמדבר" ו"ג, ג. שלח מז, „ב"ש"ש כד, א. ובכ"מ) במחז"ל הנ"ל, ודברכות ג, טע"א (נעוד).

קדושים

ערלים", און דערמאנט אינגאנצן ניט דעם וואָרט „ונטעתם".

(ב) אַן דעם וואָרט „ונטעתם" — פון וואָנעט ווייס מען בפשוטו ש"מ אַז דאָס איז משעת נטיעתו און ניט „פריו ג' שנים" דריי יאָר פון פירות וואָקסענ'?

(ג) וואָס איז די אריכות אין רש"י סיי בההעקתה פון פסוק סיי — בלשוננו „מאימתי מונה לו" — ער האָט גע- דאַרפט זאָגן בקיצור: „שלוש שנים" — משעת נטיעתו?

[אע"פּ אַז אַזוי איז דער לשון אין תורת כהנים — איז אָבער (ווי גערעדט כמה פעמים) ניט ענינו של רש"י בפירושו על התורה צו מעתיק זיין דרשות רז"ל בלשוננו, נאָר ער איז מפרש פשוטו של מקרא; וואָס דערפאַר איז רש"י אָפּט-מאַל משנה (ופשיטא — משמיט) פון לשון רז"ל, בהתאם צום פירוש הכתוב ע"פ פשוטו של מקרא].

ב. דער ביאור אין דעם:

רש"י'ן בפשטות אַרט דאָ די אריכות הלשון אין פסוק „שלוש שנים יהי' לכם ערלים": עס שטייט דאָך שוין פריער „וערלתם ערלתו את פריו", היינט פאַר- וואָס חזרט איבער דער פסוק נאָך- אַמאָל די ווערטער „יהי' לכם ערלים", און זאָגט ניט בקיצור: „וערלתם ערלתו את פריו שלוש שנים"?

(7) זה שהעתיק רש"י בהדי' גם התיבות „יהי' לכם ערלים" קאי בפשטות על ההמשך בפרשי „יכול כו' ת"ל יהי' כו'". אבל ראה לקמן בפנים סעיף ב.

(*) בדפוס שני (ובא' מכתיו רש"י שתח"י) — הדי' הוא „שלוש שנים".

א. אין פסוק: „וכי תבואו אל הארץ ונטעתם ג' וערלתם ג' פריו שלוש שנים יהי' לכם ערלים לא יאכל", שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „שלוש שנים יהי' לכם ערלים" און איז מפרש: „מאימתי מונה לו משעת נטיעתו".

לערנען מפרשים, אַז דערמיט מיינט רש"י באַוואָרענען, אַז דער מגין פון די „שלוש שנים" איז ניט „משעה שעושה פרי", נאָר „משעת נטיעתו"; און דאָס לערנט מען אָפּ פון דעם וואָרט „ונטעתם"³ — „לומר דמשעת נטיעה מונין".

דאָרף מען פאַרשטיין:

(א) אויב דער גאַנצער הכרח אַז „מונה לו משעת נטיעתו" איז פון וואָרט „ונטעתם"⁴ — האָט דאָך רש"י גע- דאַרפט מעתיק זיין (אויך) דעם וואָרט אין דעם דיבור-המתחיל?

די שאלה איז נאָך שטאַרקער: דער מקור פון דעם פירוש איז פון תורת כהנים, און דאָרטן ברענגט זיך טאַקע דער לימוד (בהמשך צו די דרשות) אויף „ונטעתם ג' — אָבער רש"י איז משנה פון תורת כהנים, און ברענגט עס אויף די ווערטער „שלוש שנים יהי' לכם

(1) פרשתנו יט, כג.

(2) רא"ם, גר"א ועוד.

(3) גר"א, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק טוב ועוד. וכי' בקרבן אהרן לתריכ כאן.

(4) וראה פ' המשכיל לדוד כאן (שנלמד זה מדלא כתיב „עד שלוש שנים ג' ע"ש).

(5) עה"פ.

(6) שינוי זה בפרשי י"ל בפשטות, כי בא לפרש המנין „שלוש שנים". אבל עדיין אינו מובן (כבפנים) — למה לא העתיק גם תיבת „ונטעתם"?